

LOODUSE TERVENDAMINE RANNIKU- JA SAARESTIKUALADEL Soomes ja Eestis

Projekti sisu ja tulemused 2018–2025

Sisukord

Koostöö rannikulooduse tervendamiseks maismaal ja merel	3
Projekti „Läänemere rannikuelupaikade võrgustiku taastamine” (Ranniku LIFE / CoastNet LIFE) taastamisobjektid Soome Perämerest Eesti rannikuni	4
Rannikuelupaikade võrgustikud korda	6
Vee-elupaigad	13
Taastamise mõjud	16
Teabe jagamine rannikulooduse kohta	18
Ranniku LIFE tulemused	20

Ranniku LIFE (LIFE17 NAT/FI/000544)

Veebilehti: <https://www.metsa.fi/projekti/rannikko-life-hanke/>
<https://keskkonnaamet.ee/ranniku-life>

Projekti kestus: 2018–2025

Eelarve: 8,7 milj €, millest 60% ELi vahenditest. LIFE on Euroopa Liidu keskkonna- ja looduskaitseprojektide rahastamisprogramm, mis toetab ELi keskkonnapoliitika elluviimist.

Projekti juht: Metsähallitus, Parks & Wildlife Finland

Partnerid: Keskkonnaamet (Estonian Environmental Board) Town of Raase, Town of Rauma, City of Tallinn, City of Turku, University of Turku, Centre for Economic Development, Transport and the Environment, Southwest Finland, WWF Finland

KESKKONNAAMET

Kaanepilt: Meelis Linnamägi

Tekst ja toimetamine: Katja Sandgren, Kimmo Kurkko ja partnerid.

Kujundus ja küljendus: KMG Turku

Metsähallitus, Helsinki, 2025

Kood MH 1343/2025

ISBN 978-952-377-145-1 (pdf)

Projekt on saanud rahastust Euroopa Liidu LIFE programmist. Materjali sisu peegeldab autorite seisukohti ning Euroopa Komisjon ega CINEA (Euroopa kliima-, infrastruktuuri- ja keskkonnaküsimuste rakendusamet) ei vastuta selles sisalduva teabe võimaliku kasutamise eest.

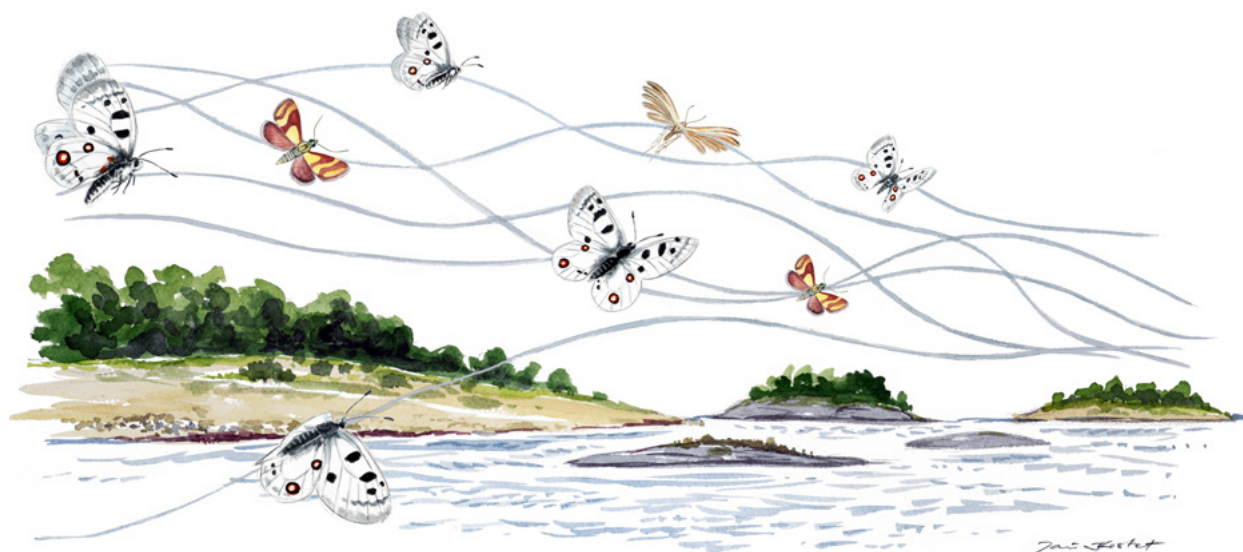
Koostöö rannikulooduse tervendamiseks maismaal ja merel

Soome ja Eesti rannikualad ja saarestikud hõlmavad eriilmelisi piirkondi, kus elutseb mitmeid ohustatud liike ja paikneb kliimamuutustele tundlikke elupaiku. Lagedad nõmmed, niidud ja lindudele olulised alad on kahanenud karjatamise lõppemise, eutrofeerumisest tingitud veekogude kinnikasvamise ja võõrliikide leviku tõttu.

Natura 2000 alade võrgustik kaitseb olulisi elupaiku ja liike kogu Euroopa Liidus. Projekti Ranniku LIFE eesmärk oli parandada looduse seisundit Natura 2000 aladel paikneval 41 objektil Soome ja Eesti rannikul ning saarestikus.

Toimivas elupaikade võrgustikus on liigid võimelised liikuma ühest piirkonnast teise. Võrgustiku korrastamine on eriti oluline nüüd ja tulevikus, mil kliimamuutused loodusele reaalselt mõju hakkavad avalduma. Põhja-lõunasuunaline terve ja heas seisukorras elupaikade võrgustik aitab liikidel liikuda uutesse elupaikadesse, kui lõuna pool elutingimused liiga kuumaks või kuivaks muutuvad.

Hooldatavate elupaikade võrgustikud kattuvad osaliselt ja sama liik võib oma elutsükli jooksul kasutada erinevaid elupaiku. Ranniku LIFE projekti eesmärk oli parandada Natura alade elupaikade võrgustiku kvaliteeti looduse tervendamise teel.

Aitasime parandada kahe apolloliblika liigi elukeskkonda. Illustratsioon: Jari Kostet.

Projektis osales kuus partnerit Soomest ja kaks Eestist. Projekti eelarve oli 8,7 miljonit eurot, millest ELi rahastus moodustas 60 protsenti. Ühiste jõududega taastasime ranniku- ja saarestikualade olulisi elupaiku nagu nõmmed, rannaniidud, lehtpuusalud ja karjamaad Soomes Perämerest Hanko saarestikuni ning Eesti põhjarannikul. Lisaks taastasime pilootprojekti korras laguuni, töötasime välja uusi praktilisi veealuse looduse järjepidevaks hooldamiseks ning korrastasime ebapärlikarbi elupaigaks olevat jõge.

Puhastasime võsastunud maastikke, rajasime uusi karjamaid ja põletasime kulu. Eemaldasime kahjulikke võõrliike nagu kurdlehine kibuvits. Lisaks täiendasime võrgustikke uute elupaikadega. Taastamistöodel osalesid ka vabatahtlikud.

Andsime välja videoid jm teabematerjale ning levitasime teaduspõhist infot looduse tervendamise kohta. Soomes ja Eestis korraldatud looduskoolid, loodusrajad, infoüritused ja näitused andsid avalikkusele teavet rannikulooduse kohta.

Projekti „Läänemere rannikuelupaikade võrgustiku taastamine“ (Ranniku LIFE / CoastNet LIFE) taastamisobjektid Soome Perämerest Eesti rannikuni

Projekti Ranniku LIFE 41 taastamisobjekti asuvad Natura aladel ning esindavad rannikualade mitmekülgset maismaa- ja mereloodust.

Soome 37 taastamisobjekti paiknevad Natura aladel Perämerest Saaristomereni.

Perämere piirkonna kõige põhjapoolsemas osas asub Perämere rahvuspark. See koosneb umbes 30 madalast moreensaarest ja laiust, mida on vorminud merelained, rüüsi ja maapinna kerkimine. Maastik on nagu Soome miniatuuris: taimkatteta kivised laiud vahelduvad rannaniitude ja lehtmetsaga. Saartel leidub ka merest eraldunud väikesi jäänukjärvi, tundrumaastikke hõreda metsaga ja puhmastaimi. Perämere saartel pesitseb sadakond linnuliiki. Rahvuspargi tüüpilisim linnuliik on randtiir. Tornionjoki ja Kemijoki jõed juhivad merre rohkelt magevett, mistõttu Perämere vesi on Läänemere magedaim riimvesi.

Merenkurkku saarestiku loodusmaastik on kivine, mistõttu seda piirkonda on kutsutud ka kivide kuningriigiks. Siin võib näha rohkeid viimase jääaja ja maakerke jälgi. Maapinna pidev tõus toob esile uued karised alad. Piirkonnas elutseb kriitiliselt ohustatud kalaliik meriharjus, unikaalne Põhjalahe liik, mida ei leidu kusagil mujal maailmas. Lisaks on Merenkurkku saarestik koos Rootsi Kõrgrannikuga Soome ainus UNESCO maailmapärandi nimekirja kantud looduspärandiobjekt.

Selkämere piirkonnas kohtuvad põhja- ja lõunapoolne maismaa- ja mereloodus. Seal asub ka Selkämeri rahvuspark, mis on Soome

esimene veealade ja merelooduse kaitseks loodud rahvuspark. Selkämeres on toitainete kontsentratsioon ja eutrofeerumise tase selgelt madalam kui mujal Läänemeres. Selkämere avamerealadel on veevahetus ranniku avatuse tõttu tõhus ja vesi püsib selgena. Meresaarestik oma linnulaidude ja väikesaartega on hahkade kuningriik. Preiviikinlahti on samuti oluline lindude pesitsus- ja puhkeala. Preiviikinlahti kaldaäärsed niidud on kujunenud endistele karjamaadele ning maakerke tulemusel veest kerkinud uutele aladele.

Saaristomeri rahvuspargi aladele jääb ligikaudu 2000 mandrijää ja merelainete poolt vormitud saart ja laidu, millest tuntumad on Jungfruskär, Jurmo, Utö tuletornisaar ja Örö kindlusaar. Saarte loodus on erakordselt mitmekesine. Saaristomere maastikelt võib leida nii rikkalikult õitsvaid rannataimi kui ka liigirikkaid lehtpuusalusid ja lopsakaid niitusid päklikpöösastega. Saarestiku looduse eripäraks on rannaniidud ja pärandmaastikud.

Illustratsioon: Jari Kostet.

Eesti rannikupiirkonnas tehti taastamistööd neljal Natura aladel paikneval objektil.

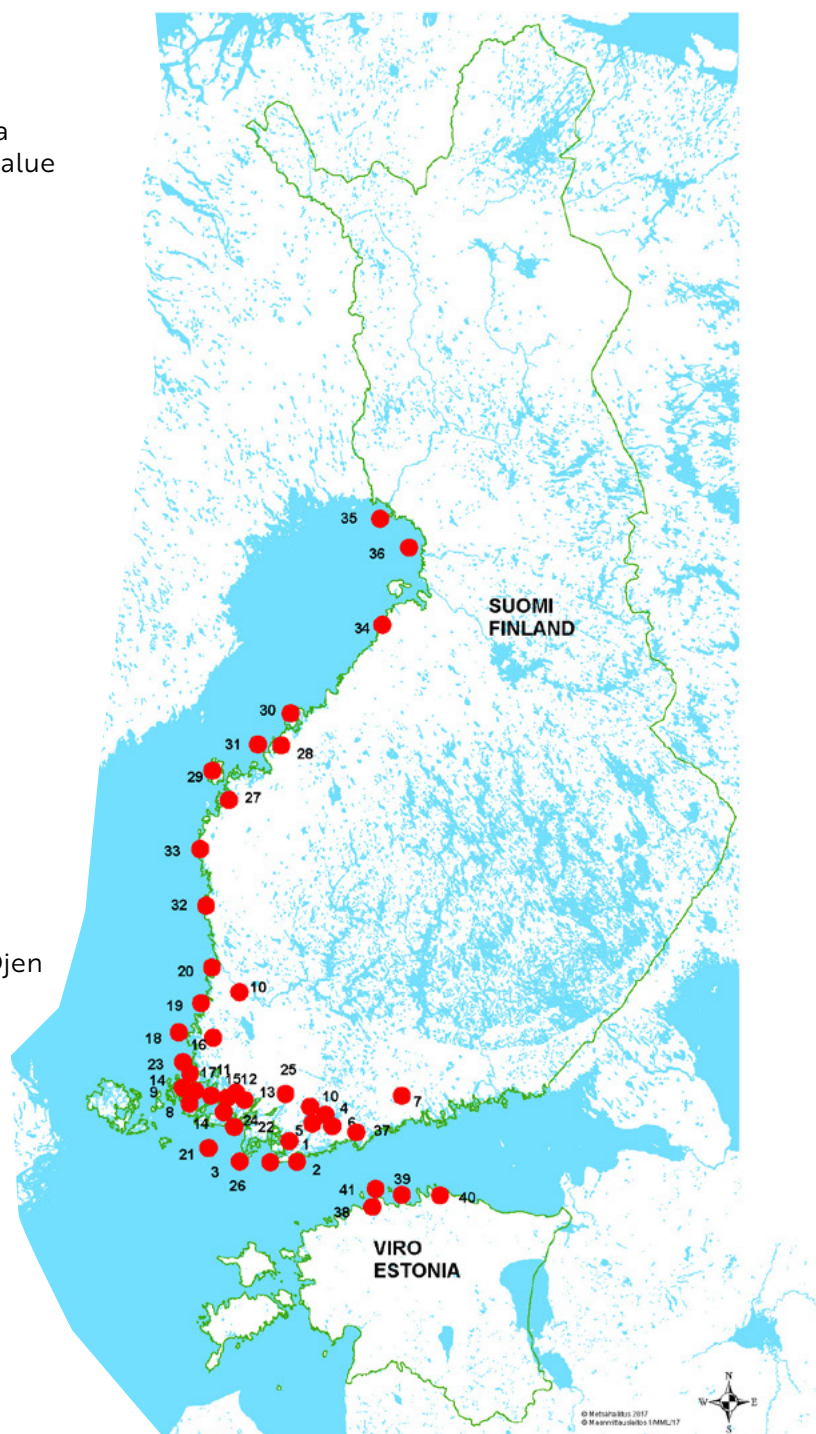
Paljassaare poolsaar on paljude linnuliikide pesitsus- ja puhkepaik. Piirkonnas on loendatud lausa 233 erinevat linnuliiki. Maastik on mitmekesine, hõlmates niitusid, põõsastikke ja leetseljakuid. Paljassaare paikneb ka lindude rändeteel.

Kolga laht hõlmab saari ja rannikuala. Piirkonna väärtuslikem elupaigatüüp on rusked lited kukemarjaga.

Lahemaa rahvuspark on üks olulisemaid metsakaitsealasid Euroopas. Lisaks laiub neil aladel majesteetlik Põhja-Eesti pankrannik ehk klint. Üks projekti võtmeliikidest, ebapärlikarp, elutseb ka Lahemaa rahvusparkis olevas väikeses metsajões. See ongi ainus koht Eestis, kust ebapärlikarpi veel leida võib.

Aegna on väike saar Tallinna lähedal. Saar on kaetud tiheda männi- ja kuusemetsaga, rannikule on iseloomulikud rannaniidud ja metsased lited.

1. Tapelsåsen-Lindöviken-Heimlax
2. Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue
3. Tulliniemen linnustonsuojelualue
4. Karkali, Suurniemi ja Mailan alueet
5. Kalkkimäki ja Laukmäki
6. Lohjanjärven alueet
7. Lemmenlaakson lehto
8. Houtskärin lehdot
9. Iniön saaret
10. Lemulanrinne
11. Hulaholmi-Kluuvi
12. Ruissalo
13. Rauvolanlahti
14. Seilin saaristo
15. Pakinaisten saaristo
16. Untamala
17. Keistiön fladat
18. Uudenkaupungin saaristo
19. Rauman saaristo
20. Preiviikinlahti
21. Saaristomeri
22. Paraisten harjusaaret
23. Katanpää
24. Uutiskuuva
25. Vuorelanmäki
26. Öro
27. Södra Stadsfjärden-Söderfjärden-Öjen
28. Lapuanjokisuisto-Bådaviken
29. Merenkurkun saaristo
30. Luodon saaristo
31. Uudenkaarlepyyn saaristo
32. Kristiinankaupungin saaristo
33. Närpiön saaristo
34. Raahen saaristo
35. Perämeren kansallispuisto
36. Perämeren saaret
37. Meiko - Lappträsk
38. Paljassaare
39. Kolga lahe
40. Lahemaa
41. Aegna

Karjatamine Sundholmis. Foto: Meelis Linnamägi.

Rannikuelupaikade võrgustikud korda

Eeltööd enne looduse taastamist

Enne taastamistööde algust uurisime kaitsealuste elupaikade liike maismaal ja merel, kindlustamaks, et taastamismeetmed ei kahjusta erinevaid looma- ja taimeliike nagu linnud, mardikad, ämblikud, liblikad, samblad ja soontaimed. Lisaks inventeerisime pärandkultuuriväärtusi ja avastasime kokku 65 uut arheoloogilist leiukohta. Taastus- ja hooldusmeetmed olid hoolikalt planeeritud, et piirkonna liigid saaksid taastamisest parimal võimalikul moel kasu ja taastamine tervikuna õnnestuks.

Väärtuslikud pärandmaastikud

Karjakasvatusega seotud ja niitmise teel hooldatavad niidud, heinamaad ja metsakarjamaad on traditsioonilised pärandbiotoobid. Karjatamine kaitseb elupaiku

ja liike ning säilitab pärandmaastikke tulevastele põlvetele. Taoliste ohustatud elupaikade hooldamine on üks olulisemaid viise looduse hävimise pidurdamiseks. Pärandbiotoopide liigiline mitmekesisus on väga suur, näiteks võib ühel

Šoti mägiveised Paljassaarel. Foto: Matis Mägi.

ruutmeetril olla üle 35 taimeliigi. Lisaks sõltuvad paljud liigid konkreetse elupaiga, näiteks niidu, elukeskkonnast, seal kasvavatest meetaimedest või karjatamisel tekkivast sõnnikust ega suuda mujal ellu jääda.

Projektis Ranniku LIFE hooldasime pärandmaastikke karjamaade taastamise ja korrastamise teel. Näiteks eemaldasime võsa, niitsime puhmastikke ja rajasime uusi karjamaid. Osadel objektidel jätkatakse karjatamist ka pärast projekti lõppu.

Saarestiku kunagise pärandmaastiku taastamine

Rauma saarestikus taastati ja tarastati kokku üle 100 hektari karjamaad. Sel moel soovisime tuua need alad tagasi aega, mil saarestik oli asustatud ning karjatamine ja tarberaie hoidsid maastikud avatuna.

Raadamise ja karjatamise teel püüdsime parandada ka näiteks ohustatud taimeliigi nõmmemadara elutingimusi. Karjamaade rajamine ja pärandbiotoopide taastamine edendab ka loodusturismi, aidates paremini mõista saarestiku kunagist elu-olu. Avatud maastik mõjub meeldivalt ja turvaliselt ning karjamaal toimetavad loomad pakuvad looduses liikujatele rõõmu ja vaheldust.

Soome põlistõugude ja -sortide huvilisi koondav ühendus Maatiainen ry tunnustas Raumat 2023. aastal aukirjaga pärandmaastiku taastamise eest Päiväranta Pinokari piirkonnas Nurmese.

Mereäärseid niidud

Rannaniitudel on tähtis roll looduse elurikkuse säilitamisel. Lisaks taimestikule ja putukatele on see ohustatud elukeskkond eriti oluline lindudele, eelkõige rannaniitudel pesitsevatele ja toituvatele kurvitsalistele nagu punajalg-tilder, liivatüll ja kiivitaja. Mereäärseid niitusid ohustab võsastumine, mida põhjustavad lämmastiku ladestumine, kliimamuutused ja Läänemere eutrofeerumine. Projektis Ranniku LIFE kasutasime võsastumise vastu võitlemiseks erinevaid meetodeid. Näiteks Perämere rahvuspargis Pensaskaris taastasime heinamaid kadakate ja okaspuude raadamisega. Edasise eest hoolitsevad lambad.

Lambad karjamaal Rauma saarestikus.
Foto: Kustaa Elsilä.

Kariloomad nagu lambad, hobused või veised saavad looduslikelt karjamaadelt mitmekesisest liigispetsiifilist toitu. Ühtlasi hoiavad nad taimestiku madalana ja takistavad võsastumist.

Pildiallkiri: Pärandbiotoobi taastajad Perämere rahvuspargis. Foto: Jussi-Tapio Roininen.

Kariloomad nagu lambad, hobused või veised saavad looduslikelt karjamaadelt mitmekesist liigispetsiifilist toitu. Ühtlasi hoiavad nad taimestiku madalana ja takistavad võsastumist.

Meresaarestiku väikeobjektide taastamine

Meresaarestiku laidudel ja saarte kallastel leidub väga mitmekesiseid väikesi ja avatud elupaiku. Nurmed, nõmme- ja heinamaalapid ning miniatuursed liivarannad moodustavad mitmekesise, kuid haavatava keskkonna. Väikesed elupaigad on keskkonnamuutuste suhtes eriti tundlikud. Isegi väike muutus võib põhjustada mõne liigi täieliku kadumise piirkonnast. Taastamistööd tegime näiteks Raahe saarestikus.

Meresaartel pesitsevad või puhkavad rände ajal linnuliigid nagu hahk, kivirullija ja randkiur.

Apolloliblikate elupaikade taastamine

Punalaik-apollo on Saaristomere esindusliik, samas Soomes kriitiliselt ohustatud ja kaitsealune liblikaliik. Punalaik-apollo on suur valge liblikas, kes on väga elupaigatruu ja tubli lendaja.

Soomes on punalaik-apollo arvukus alates 1950. aastatest kiiresti vähenenud. Tänapäeval on liigi elujõulisim populatsioon koondunud Soome edelasaarestikku. 2019. aasta uuringus selgus, et punalaik-apollo populatsioon oli ka Saaristomere piirkonnas oluliselt kahanenud. Üheks võtmeteguriks on punalaik-apollo elupaikade muutus. Päikeselised ja soojad nurmed ja heinamaad, aga ka rannakaljud kasvavad võssa. Samal ajal kaovad täiskasvanud liblikatele olulised korjetaimed, samuti näiteks verev kukehari, mida punalaik-apollo röövik toiduks kasutab. Projektis Ranniku LIFE raadasime ja põletasime kadastikke, et laiendada punalaik-apollo elupaika.

Ka mustlaik-apollo olukord pole kiita. Mustlaik-apollo on ohustatud liblikaliik ja vajab kiiresti kaitset. Mustlaik-apollo elutseb meeleldi saarel, mille looduses on suur osakaal pärandmaastikel ja lehtpuusaludel. Parandasime mustlaik-apollo elukeskkonda võsa raadamise ja karjamaade rajamise teel. Mustlaik-apollo elupaiku taastasime eelkõige Saaristomere kaitsealadel.

Kivirullija kivil. Foto: Suvi Saarnio.

Punalaik-apollo võib toitu otsides lennata oma kodukaljust sadade meetrite kaugusele. Foto: Jaakko Ruola.

Eremiitpõrnikas elutseb Soomes vaid Turu piirkonnas. Foto: Emma Kosonen.

Lehtpuusalude taastamine

Lehtpuusalud on meie liigirikkaimad metsaelupaigad. Hooldasime näiteks Karkali looduspargis asuvaid lehtpuusalusid, kus kuuskede vähendamine avas ruumi lehtpuudele ja sarapuupõõsastele. Lahemaal tegime ruumi heinamaadele, lammutades vanu nõukogudeaegseid militaarrajatisi. Kolm aastat pärast taastamist on objekt muutunud mitmekülgseks pärandkeskkonnaks, kus on tulevikus kasvuruumi ka lehtpuusaludele.

Projektiga hõlmatud lehtpuusaludest oli suurim Turus Ruissalo saarel olev Natura 2000 ala, kus üle 48 hektari suurusel maastikul hooldati tamme- ja lehtpuumetsi. Ruissalo saarel asuvad Soome suurimad tamme- ja lehtpuumetsad, mis pakuvad elupaika suurele hulgale nõudlikele ja ohustatud liikidele. Ruissalo metsad on oluline elukeskkond eriti mitmetele kõdupuust sõltuvatele seeneliikidele ja selgrootutele. Ka mitmete lehtpuistutest sõltuvate liikide suurimad või isegi ainsad populatsioonid elutsevad Ruissalos.

Ka nahkhiired said endale Ruissalos korrastatud talvitumiskohad.

Hooldusmeetmete eesmärk oli vähendada Ruissalo lehtmetsade ja lehtpuusalude seisundit halvendavate kiirekasvuliste segapuuliikide ja kuuskede pealetungi ning samal ajal soodustada tamme uuenemist. Lisaks püüti piirata võõrpuuliikide ja teiste võõrliikide levikut.

Projekti Ranniku LIFE käigus istutati Ruissalosse Kansanpuistontie puiestee äärde ka uusi pärnasid vanadele täienduseks. Vanad puudealleed on olulised elupaigad näiteks kaitsealusele eremiitpõrnikale. Koristasime ka uuringute käigus Ruissalo metsaaladelt tuvastatud 160 prügistunud ja risustunud ala.

Ka nahkhiired said endale Ruissalos korrastatud talvitumiskohad.

Kuivade alade taastamine

Päikesele avatud kuivad alad nagu liivarannad, -seljandikud ja nõmmed on paljude putuka- ja taimeliikide ainsad elupaigad. Üks Harjusaari saare olulisemaid taimeliike on nõmm-liivatee. Sellest sõltuvad omakorda mitmed ohustatud liigid, näiteks haruldane liblikaliik Pyrausta sanguinalis, kelle vastsed elutsevad liivateel.

Kuivad kasvupaigad kasvavad kiiresti võssa. Projekti Ranniku LIFE käigus raadasime ja põletasime kadastikke ja noori puid ning rajasime karjamaid. Taastamismeetmetega suurendasime ka liivatee kasvukohti. Liivatee levimine uutele aladele parandab ka sellest sõltuvate teiste liikide võimalusi tulevikus ellu jääda.

Vabatahtlike oluline panus looduse taastamisse

Rannikulooduse eest hoolitsemisse olid kaasatud ka vabatahtlikud. Tänu neile on paljude liikide elupaigad oluliselt paranenud. Projekti Ranniku LIFE käigus tegid vabatahtlikud väärtuslikku tööd võsastunud niitudel, nõmmedel ja linnusaartel.

Soomes koordineeris projektis osalevate vabatahtlike tegevust suuremas osas WWF (Maailma Looduse Fond). WWF korraldas kokku 19 vabatahtlike talgulaagrit, milles osales 297 vabatahtlikku. Vabatahtlike põhitöö oli pärandkeskkondade taastamine raie- ja raadamistööde, raiejääkide koristamise ning niitude ja roostike niitmise teel. Lisaks eemaldasid talgulised mitmest kasvukohast invasiivseid võõrtaimeliike, nagu kurdlehine kibuvits, ja koristasid randadesse uhutud prügi.

WWFi eesmärk on kasutada vabatahtlike tööd võimalikult tõhusalt looduse hüvanguks. Talguid korraldati eelkõige kohtades, kus talgutöö on kõige kulutõhusam variant ja kuhu näiteks maastiku eripära või pika vahemaa tõttu ei pääse masinatega ligi.

Kulu põletamine Saaristomeres Paraiste saarestikul Jurmos. Foto: Jani Virtanen.

Võsastunud kaldaala Hanko poolsaarel Täktominlahti lahes enne taastamistööd. Foto: Esko Tainio.

Sama rannaala pärast niitmist. Foto: Sami Isoaho.

Kokku panustasid vabatahtlikud projekti 2272 inимtööpäeva, mis võrdub ligikaudu 10 inимtööaastaga. See on tohutu panus loodushoidu. Näiteks Kustavi vallas Katanpää kindlusaareel korraldas WWF kokku kolm talgulaagrit, kus taastati vanu rannaniitusid ja puhastati võsast merelindude pesitsuskaljusid. Tööpanust tuli kokku üle 144 tööpäeva. WWF-i korraldatavad vabatahtlike laagrid jätkuvad koostöös Soome Metsavalitsusega (Metsähallitus) ka pärast Ranniku LIFE projekti lõppu.

Eestis on vabatahtlike abiga eemaldatud ja põletatud noori mände Mohni ja Rammu saarel. Pudisoo jõel ja Altja jõel aitasid vabatahtlikud rajada vee vooluteid ja kalade kudealasid ning niitsid jõeäärseid rohumaaid.

Kokku 52 laagrit, 652 vabatahtlikku ja 241 päeva Soomes ja Eestis.

Kurdlehise kibuvitsa tõrjumine erinevate meetoditega

Invasiivne võõrliik, kurdlehine kibuvits, võtab üle rannikuäärsed elupaigad ja hävitab looduse elurikkust. Sitke ja kiirekasvuline kurdlehine kibuvits on Kirde-Aasiast pärit võõrasliik, mis algselt toodi Euroopasse dekoratiivtaimena. Taim levib kodusaadest ja teeäärtest muuhulgas lindude abiga. Samuti levivad marjad veekogude kaudu uutele aladele. Kurdlehine kibuvits kasvab risoomist läbitungimatuks tihnikuks ja lõpuks tõrjub algupäraseid mereäärsed liigid täielikult välja. Sissetungija eemaldamine nõuab aega ja visadust. Projektis kasutasime kurdlehise kibuvitsa tõrjumiseks erinevaid meetodeid, näiteks kaevasime põõsaid üles, katsime kattekilega, närvutasime või lõikasime suvel kolm korda rohelised taimeosad tagasi ning kasutasime tõrjevahendeid.

Eestis Paljassaarel katsetasime aastatel 2019–2023 kurdlehise kibuvitsa eemaldamist karjatamise teel. Šoti mägiveised osutusid teiste meetoditega kombineerituna tõhusaks vahendiks kurdlehise kibuvitsa tõrjel, eriti kuival hooajal.

Kokku 52 laagrit, 652 vabatahtlikku ja 241 päeva Soomes ja Eestis.

Foto: Meelis Linnamag.

Foto: Petteri Tolvanen.

Foto: Teemu Niinimäki.

Võõrliikide kompleksne tõrjumine Ruissalos ja Lahemaal

Turus Ruissalos viidi projekti Ranniku LIFE raames läbi põhjalik võõrliikide uuring ja koostati invasiivsete liikide tõrjeplaan, mille alusel jätkati juba enne projekti alustatud tööd invasiivsete võõrliikide likvideerimiseks. Alistatavate vastaste hulka kuulusid näiteks hiid-karuputk, verev lemmalts, hulgalehine lupiin, kurdlehine kibuvits, Hispaania teetigu, aga ka kahjulikud väikekiskjad nagu Ameerika naarits ja kährik.

Eestist Lahemaa rahvusparki luitealadelt eemaldati projekt Ranniku LIFE raames mägimändi, kuna see oli röövunud elupaiku algupärastelt liikidelt. Kolga lahe saartel peeti lindude pesitsuspaikade kaitseks jahti väikekiskjatele. Projekti käigus korraldati 21 jahiretke, mille käigus eemaldati näiteks 29 kährikut. Ühtlasi koristati loodusest sadu liitmeid prügi.

Võõrliikide tõrjemeetmed jätkuvad mitmes kohas ka pärast projekti lõppu.

Sinagi saad aidata! Kui sinu kodu või suvila läheduses vohab metsikult kurdlehine kibuvits, küsi maaomanikult luba ja korralda suvine tõrjeprojekt, näiteks närvutamise teel.

- <https://www.metsa.fi/projekti/ranniko-life-hanke/kurtttulehtiruusun-torjunta-rannikko-life-hankkeessa/>
- vieraslajit.fi

Kurdlehine kibuvits Merenkurkkus. Foto: Meelis Linnamägi.

Foto: Essi Keskinen

Vee-elupaigad

Kolm plaani saarestiku looduse parendamiseks

Saarestiku looduse kaitsmisel tuleb arvestada nii maismaa- kui ka veealust loodust. Projekti käigus viidi ellu ja uuendati kolm taastamiskava, mis võtavad esmakordselt arvesse ka veealust loodust tervikuna. Saarestikualade hooldamise ja kaitsekorralduse kavandamisel püüti muuhulgas ühitada looduskaitset ja puhkeotstarbelist kasutamist.

Tutvu taastamis- ja kaitsekorralduskavadega.

- Perämeri
- Saaristomeri
- Kolga Lahe
- Aegna
- Paljassaare

Täktominlahti lahe taastamine kui õppetund

Veesisene taim tähk-vesikuusk ei ole võõrliik, vaid Soomele omane liik, mida leidub eelkõige madalates lahtedes. See kasvab parimal juhul kuni 3,5 meetri pikkuseks. Taim levib lisaks risoomile ka taimeosadest ja eritab teatud tüüpi taimset mürki, mis takistab või raskendab teiste taimede kasvu. Nii on juhtunud ka Hanko poolsaarel Täktominlahti lahes, kus tähk-vesikuusk on röövinud eluruumi teistelt taimedelt. Lisaks takistab see veekogu puhkeotstarbelist kasutamist ja aeglustab veevahetust lahes.

Täktominlahti on lai madalapõhjaline laht, mis kunagi oli väga vähese taimestiku, selge vee ja liivase merepõhjaga. Projekti alguses oli see aga mudane ja täis rohket veetaimestikku. Kohalikud veemajandusühingud on rajanud märgalasid, mis on aidanud vähendada nõrgveest tekkivat toitainete heitkogust lahte. Projekti Ranniku LIFE käigus püüti lahe toitainekoormust veelgi vähendada, niites lahte vallutanud veetaimestikku.

Katsetasime veetaimestiku niitmist niidukiga, mida korraliti kolmel järjestikusel aastal. Katse näitas, et niitmine ei vähendanud tähk-vesikuuse arvukust, kuid teisalt taimede hulk ka ei suurenenud. Katse andis väärtuslikke õppetunde lahe hooldamise praktiliste meetodite kohta.

Lisainfo: Sisaldab muuhulgas juhiseid neile, kes alustavad veelooduse taastamise projekte.

https://www.metsa.fi/wp-content/uploads/2025/02/taktominlahti_kunnostuspilotin_loppuraportti.pdf

https://www.metsa.fi/wp-content/uploads/2025/02/taktominlahti_restoration_pilot_final_report.pdf

Ebapärlikarbi vastsete kasvatamine

Ebapärlikarp on Eestis väljasuremisohus liik. Kunagi üsna levinud liik elutseb nüüd vaid ühes jões, kus selle populatsioon on väike ja vähenemas.

Esmakordselt Eestis aidati taastada kriitiliselt ohustatud ebapärlikarbi populatsiooni. Noored karbid võitlevad ellujäämise nimel ja vajavad abi. Projekti Ranniku LIFE raames paigutati 10 000 noort ebapärlikarpi kasvatuskastidesse, kus nende eest hoolitsetakse järgmised kümme aastat, kuni nad iseseisvalt hakkama saavad.

Lisaks korrastati ebapärlikarbi kodujõgi ja sellesse suubuvad ojad. Näiteks eemaldasime üleujutuste vältimiseks kopratammisid, ehitasime voolusuunajaid voolu parandamiseks, rajasime forellide kudemisalasid ja niitsime jõeäärseid niitusid, kus elutsevad ka apolloliblikad.

Täktominlahti 2021. aastal. Foto: Julia Nyström.

Ebapärlikarbid elavad vanaks, kuni 120-aastaseks. Foto: Jürgen Karvak

Turu Ruissalo märgala taastamine

Projekti Ranniku LIFE käigus rajati Ruissalo saarele Kallanpää põllumaadele looduse elurikkust suurendav märgala. Ajasime kinni varem pikka aega põllumajanduskasutuses olnud maatükil olevad kuivenduskraavid ja kaevasime põllu madalaimasse ossa veehoidla. Eesmärk on, et vee äravoolu aeglustamine muudaks põllumaa loodusliku taimestiku kasvamise kaudu järk-järgult märgalakeskkonnaks.

Ruissalos on väga vähe metsaseid märgalasid ja nende suurendamine on väga oluline liigilise mitmekesisuse säilitamiseks. Märgalade erinevatest arenguetappidest on kasu mitmetele liikidele, näiteks nahkhiired, kahepaiksed, kiililised ja muud putukad. Märgalad on oluline elupaik ka paljudele veelindudele ja kurvitsalistele. Kohe pärast märgala valmimist loendati piirkonnas üle saja sinikael- ja piilpardi.

Mägiveised ja lambad Örö saarel. Foto: Jarmo Vehkakoski.

Taastamismeetmete mõju

Pärast objektide taastamist jälgitakse taastamismeetmete mõju. Mõnes kohas tegime täpsemaid vaatlusi, kasutades selleks näiteks taimeruudu meetodit. Vaatlustulemused näitavad, et enamik taastatud vaatlusobjektidest on suurepärasel seisukorras. Looduse tervendamiseks tehtud tööd on oluliselt parandanud elupaikade seisundit Ranniku LIFE sihtaladel.

Projekti Ranniku LIFE raames jälgisime ka taastamistegevuse mõju puukide, apolloliblikate ja lindude arvukusele.

Karjatamine ei mõjuta puukide arvukust

Kaitsealadel kasutatakse olulise kaitsemeetmena karjatamist, kus kariloomad nagu lambad ja veised aitavad hooldada pärandmaastikke. Karjatamine suurendab alade loodusväärtust, samas võib see suurendada ka puukide arvukust ja seega kaasa tuua soovimatuid tagajärgi. 2019. ja 2024. aastal kogutud andmete põhjal võib järeldada, et Pärissoomes läbi viidud mahajäetud poollooduslike rohumaade taastamine ja kasutamine karjamaana ei ole mõjutanud puukide arvukust ega nende kaudu levivate haiguste (eelkõige borrelioos) levikut.

Mägiveised Paljasaare karjamaal. Foto: Matis Mägi.

Apolloliblikad vajavad endiselt abi

Apolloliblikate arvukus Turu saarestikus väheneb drastiliselt. Apolloliblikad eelistavad avatud elupaiku, sestap kannatavad nad, nagu paljud teised liigid, oma elupaiga võsastumise tõttu. Saarestikus hooldatakse lagedaid elupaiku tavaliselt madalakasvuliste, kuid tiheda pinnakattega kadakapõõsaste eemaldamise ja põletamise teel. Kuue aasta jooksul kogutud andmed näitavad, et sellised taastamistööd võivad apolloliblikatele kasu tuua, muutes taimestiku struktuuri ja tuues maastikule õistaimi, mida täiskasvanud apolloliblikad oma eluks vajavad. Kahjuks jätkus apolloliblikate arvukuse kahanemine vaatlusperioodil nii taastatud kui ka taastamata elupaikades.

Paljassaarel elavad sõbralikult koos linnud ja kariloomad

Eestis Paljassaare taastamisobjektil jälgiti rändlindude ja pesitsevate lindude arvukust enne ja pärast taastamismeetmeid. Paljassaare elukeskkond, samuti lindude olukord Paljassaarel on oluliselt paranenud. Nelja linnuloenduse põhjal võib järeldada, et taastamismeetmetel oli lindudele positiivne mõju. Erinevate liikide arv on üldiselt vähenenud, kuid rõõmustava uudisena on oluliste pesitsevate linnuliikide arv kasvanud viie liigi võrra.

Teabe jagamine rannikulooduse kohta

Projekti käigus rajati kolm statsionaarset loodusrada looduse paremaks tundmaõppimiseks. Neid paiknevad Raahes Tasku saarel, Saaristomeres Seilis ja Turu saarestikus Pähkinämaal. Lisaks püstitati projekti taastamisobjektidele infotahvleid, mis tutvustavad piirkonna loodust ja loodushoidu.

Looduskoolide tegevus Soomes ja Eestis

Looduskoolis õpitakse looduses vastutustundlikult käituma, keskkonda vaatlema ja uurima ning kujundatakse isiklike kogemuste kaudu positiivset suhet loodusega. Samuti on eesmärgiks tõsta teadlikkust looduse kaitsmise olulisusest.

Projekti Ranniku LIFE raames edendati loodusharidust ja looduskooli tegevust Ruissalos. Näiteks töötasime välja digigiide ning juhend- ja õppematerjale looduskoolidele. Lisaks ehitasime Ruissalos asuvale tiigile ujuv silla ja paviljoni, mida saab kasutada õppe- ja juhendamiseesmärgil.

Eestis Aegna saare loodusmajas korraldatakse igal aastal lastele suvelaagreid. Projekti käigus töötasime välja õuesõppe materjalid ühe- ja kahepäevastele laagritele. Lahemaale rajasime loodushoiule pühendatud rändnäituse, mida saab kasutada õppetöös.

Linnud Tulliniemis Hankos. Illustratsioon: Jari Kostet.

Tutvu rannikualade looduse ja liikidega:

- CoastNET LIFE
- <https://www.metsa.fi/projekti/rannikko-life-hanke/hankkeen-videot/>

Tutvu Ruissalo loodusega:

- Ruissalon saaren luonto
- Naturen på ön Runsala
- The Nature of Ruissalo Island
- Ruissalon saaren luonto - Kuvailutulkattu
- Ruissalo – Turun saariston helmi
- Runsala – Åbo skärgårdens pärla
- Ruissalo – the Pearl of the Turku Archipelago
- Ruissalo – Turun saariston helmi - Kuvailutulkattu

Ranniku LIFE tulemused

Kuvitus: Jari Kostet

Töötati **41** Natura alal

Rajati **81** ha uusi kaitsealasid

Koostati **5** taastamis- ja kaitsekorralduskava

Taastati:

Pärandbiotoope üle **800** hektarit

Lehtpuusalusid peaaegu **250** hektarit

Kuivalasid üle **200** hektarit

111 hektarit avatud elupaiku meresaarestikus

Üle **40** hektarit apolloliblikate elupaiku

Jõesid üle **5** kilomeetrit

Rajati **1** märgala

Invasiivseid võõrliike tõrjuti üle **140** suurusel alal

Töödel osales üle **650** vabatahtlikku

Projektiga oli seotud rohkem kui üle **240** inimest

Teenuste ostmiseks kulus **2,6** miljonit eurot